ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету управління,
адміністрування та туризму
_____ Євгеній РУДНІЧЕНКО
01.09.2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політична економія та громадянське суспільство
Назва дисципліни

Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність D 2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Мова навчання – українська
Шифр дисципліни – ОЗП.01 ***Обсяг дисципліни*** – 4 кредити ЄКТС
Статус дисципліни: обов'язкова (загальної підготовки)
Факультет – Управління, адміністрування та туризму
Кафедра – Економічної теорії, підприємництва та торгівлі

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття					Самостійна робота, у т.ч. ІРС				
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				Залік	Іспит
Д	1	1	4	120	50	16		34		70				+
З	1	1	4	120	14	8		6		106				+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за спеціальністю D 2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Робоча програма складена _____ канд. екон. наук, доц. Ольга ГАРВАТ
_____ канд. екон. наук, доц. Ольга ПОПЛАВСЬКА

Схвалена на засіданні кафедри Економічної теорії, підприємництва та торгівлі

Протокол від 1.09.2026 р. № 1. Зав. кафедри _____ Лариса ЛЮБОХИНЕЦЬ

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету управління, адміністрування та туризму

Голова вченої ради факультету _____ Євгеній РУДНІЧЕНКО

Хмельницький 2026

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ініціали, прізвище
Завідувач кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку канд. екон. наук, доцент	Факультет економіки і управління		Олександр ФРАДИНСЬКИЙ
Гарант освітньо-професійної програми, канд. екон. наук, доцент	Факультет економіки і управління		Леся МАТВІЙЧУК
Декан	Факультет економіки і управління		Віталій КАРПЕНКО

3 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Політична економія та громадянське суспільство» є однією із дисциплін загальної підготовки і займає важливе місце у підготовці фахівців освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю D 2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за освітньо-професійною програмою «Фінанси банківська справа, страхування та фондовий ринок». Політична економія та громадянське суспільство вивчає поведінку та механізм прийняття рішень окремими економічними суб'єктами, що прагнуть досягти мети за наявних обмежених ресурсів, котрі можливо застосувати альтернативно. Програма дисципліни орієнтована на комплексне вивчення економічних відносин у системі суспільного виробництва, розуміння закономірностей еволюції соціально-економічних систем, а також на формування у здобувачів освіти цінностей вільного демократичного суспільства, верховенства права та усвідомлення своїх прав і обов'язків як громадянина.

Пререквізити – вихідна.

Постреквізити – ОЗП.08 Фізичне виховання та основи здоров'я, ОЗП.09 Макро- та мікроекономіка, ОЗП.12.1 Базова загальновійськова підготовка (теоретична підготовка), ОЗП. 12.2 Основи патріотичної, психологічної підготовки та першої домедичної допомоги, ОФП.01 Гроші і кредит, ОФП.02 Фінанси, ОФП.03 HR-інжиніринг/

Відповідно до освітньої програми «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» дисципліна має забезпечити:

- **компетентності**: здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності (ІК); здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК01); здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК07); здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК13); здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК14); здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності (ЗК15); здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища (ФК01); здатність ідентифікувати себе як громадянина України, здійснювати психологічну саморегуляцію та заходи щодо забезпечення безпеки й надання домедичної допомоги (УК03).

- **програмні результати навчання**: знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем (ПРН01); знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем (ПРН02); вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів (ПРН14); виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань (ПРН19); знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ПРН22); уміти характеризувати українську національну ідентичність та її ознаки; використовувати способи та методи психологічної саморегуляції й допомоги, засоби забезпечення безпеки/самобезпеки в умовах надзвичайних ситуацій, надавати домедичну допомогу (ПРН26).

Мета дисципліни. Формування системи теоретичних знань та практичних навичок щодо об'єктивних закономірностей та особливостей економічних відносин як форми суспільного виробництва, пізнання основ економічного життя суспільства у взаємозв'язку з потребами та інтересами людей, вивчення проблем ефективного використання суспільством обмежених виробничих ресурсів і шляхів досягнення максимальних кінцевих результатів при задоволенні зростаючих потреб населення країни, формування ґрунтовних знань про економічну систему суспільства, закони її функціонування і розвитку для розуміння чинників зародження, утвердження і напрямів розвитку сучасних соціально-економічних систем.

Предмет дисципліни. Вивчення економічних відносин, які складаються між людьми в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ; виявлення сутності та механізму дії економічних законів; визначення закономірностей функціонування ринкового господарства; формування та закріплення навичок студентів до використання економічних понять і категорій.

Завдання дисципліни. Надати здобувачам теоретичні знання і практичні навички щодо аналізу взаємодії економічних систем із соціально-політичними інститутами, механізмів впливу громадянського суспільства на формування державної економічної політики та інструментів захисту суспільних інтересів.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни здобувач має*:* ***знати*** та ***розуміти*** економічні категорії, закони, основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави та асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права; ***знати і розуміти*** теоретичні основи та принципи фінансової науки, вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб; ***вміти*** абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів економічних відносин; ***виявляти*** навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань у професійних цілях; ***демонструвати*** здатність діяти соціально відповідально на основі етичних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства; знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

4 СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на					
	Денну форму			Заочну форму		
	Лекції	Практичні заняття	СРС	Лекції	Практичні заняття	СРС
1. Предмет і метод політичної економії. Економічні потреби та інтереси.	2	2	4	2	2	6
2. Економічна система суспільства та закони її розвитку. Еволюція громадянського суспільства та етапи його формування.		2	4			8
3. Відносини власності. Громадянське суспільство і демократія.	2	2	4			8
4. Форми організації суспільного виробництва.		2	6	2		6
5. Гроші та грошові системи.	2	2	4			6
6. Капітал і наймана праця.		2	4		2	6
7. Ринок, його суть і функції. Конкуренція і монополія.	2	2	4			8
8. Сутність підприємства та підприємництва. Витрати виробництва та прибуток.		4	4	2		6
9. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Підприємництво в аграрній сфері.	2	2	4			6
10. Сутність та функції держави. Теорії суспільного вибору.		2	6			8
11. Суспільне відтворення. Економічні цикли.	2	2	4			6
12. Національний доход: сутність, розподіл і перерозподіл		2	4	2	2	6
13. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання. Соціалізація громадянського суспільства.	2	2	4			8
14. Соціальна відповідальність суб’єктів громадянського суспільства		2	4			6
15. Суть і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин.	2	2	4			6
16. Проблеми функціонування громадянського суспільства у світлі глобальних проблем сучасності		2	6			6
Разом за семестр	**16**	**34**	**70**	**8**	**6**	**106**

5 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1 Зміст лекційного матеріалу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	**Тема 1. Предмет і метод політичної економії. Економічні потреби та інтереси.** Становлення і основні етапи розвитку політичної економії як науки. Економічні категорії, закони і принципи. Система економічних законів. Функції політичної економії. Місце економічної теорії в системі конкретно-економічних наук. Економічні потреби суспільства, їх суть і структура. Економічний закон зростання потреб. Корисність продукту. Економічні інтереси, їх сутність та суб'єкти. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 7-15, 39-62; 7]	2
	Тема 2. Економічна система суспільства та закони її розвитку. Еволюція громадянського суспільства та етапи його формування. Сутність та основні елементи економічної системи. Принципи класифікації економічних систем. Типи економічних систем. Закони розвитку економічної системи. Історія розвитку ідеї громадянського суспільства. Громадянське суспільство: сутність, структура, інститути Літ.: [1; 2, с. 158–191; 3; 4; 5; 6, с. 22-33; 7]	
2	**Тема 3. Відносини власності. Громадянське суспільство і демократія.** Власність як економічна категорія. Теорії власності. Привласнення та відчуження. Форми, механізми, принципи, цілі, способи роздержавлення та приватизації. Етапи приватизації в України. Історичні засади демократичного врядування. Принципи демократії. Громадянське суспільство і держава як суб'єкти демократичного процесу. Роль громадських неурядових організацій у розвитку громадянського суспільства. Роль соціальних мереж у формуванні громадянського суспільства. Літ.: [1; 3; 4; 5; 6, с. 104-109; 7]	2
	Тема 4. Форми організації суспільного виробництва. Основні форми суспільного виробництва. Види товарного виробництва. Товар і його властивості. Величина вартості товару і чинники впливу на неї. Теорія факторів виробництва і теорія граничної корисності. Альтернативні теорії вартості. Сутність закону вартості. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 66-71, 113-121; 7]	
3	**Тема 5. Гроші та грошові системи.** Еволюція форм вартості і виникнення грошей. Грошовий обіг і його закони. Грошова система, її основні елементи та типи. Закон грошового обігу. Інфляція. Грошові реформи. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 126-137; 7]	2
	Тема 6. Капітал і наймана праця. Капітал як економічна категорія. Теорії капіталу та їх сучасне трактування. Капітал і праця. Наймана праця. Закон додаткової вартості – основний мотив товарного виробництва. Літ.: [3-7]	
4	**Тема 7. Ринок, його суть і функції. Конкуренція і монополія.** Поняття, основні принципи та функції ринку. Критерії класифікації та структура ринків. Інфраструктура ринку та її елементи. Ринковий механізм та його функції. Конкуренція: суть, види і роль у ринковій економіці. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 143-171; 7].	2
	Тема 8. Сутність підприємства та підприємництва. Витрати виробництва та прибуток. Суть, цілі та функції підприємства. Організаційні та правові форми	

	підприємства та їх класифікація. Суб'єкти та об'єкти підприємництва. Види та функції підприємництва. Теорії та моделі підприємництва. Витрати виробництва, їх суть і класифікація. Економічна природа прибутку. Альтернативні теорії прибутку. Види прибутку та доходи підприємства. Ефективність підприємницької діяльності фірми. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 178-191; 7]	
5	**Тема 9. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу**. **Підприємництво в аграрній сфері**. Природа і генезис торговельного капіталу. Витрати обігу. Торговельний прибуток і його норма. Генезис, природа і джерела позичкового капіталу. Позичковий процент. Норма позичкового проценту та його динаміка. Підприємницька діяльність в аграрному секторі: сутність, організаційно-правова форма та інші основні аспекти. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 87-98; 7]	2
	Тема 10. Сутність та функції держави. Теорії суспільного вибору. Походження, сутність та ознаки держави. Функції держави: поняття і класифікація. Форми здійснення функцій держави. Основи теорії суспільного вибору. Суспільний вибір в умовах прямої демократії. Суспільний вибір в умовах представницької демократії. Політична конкуренція та формування коаліційних урядів. Літ.: [1; 2, с. 52-103; 3-7]	
6	**Тема 11. Суспільне відтворення. Економічні цикли.** Сутність і багатогранність процесу суспільного відтворення. Форми та методи обчислення суспільного продукту. Вартісна та натурально-речова форми суспільного продукту. Особливості відтворення в аграрному секторі економіки. Економічні цикли: сутність та види. Фази економічних циклів. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 197-204; 7]	2
	Тема 12. Національний доход і його використання. Національний доход: сутність, розподіл і перерозподіл. Споживання національного доходу. Нагромадження національного доходу. Літ. : [2, с. 389-417].	
7	**Тема 13. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання. Соціалізація громадянського суспільства**. Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою. Соціалізація, соціальні інновації та соціальна взаємодія бізнесу й держави. Соціальна структура суспільства. Соціальна політика та її моделі. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність. Соціальне партнерство у вирішенні суспільних проблем. Літ.: [1; 2, с. 191-199; 3; 4; 5; 6, с. 87-98; 7]	2
	Тема 14. Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку громадянського суспільства. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності. Літ. : [4, с. 284-297], [6], [8, с. 356 -371].	
8	**Тема 15. Суть і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин.** Сучасна структура світового господарства. Закономірності розвитку світового ринку. Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства. Транснаціональні корпорації і розвиток міжнародних виробничих зв'язків. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 208-224; 7]	2

	Тема 16. Проблеми функціонування громадянського суспільства у світлі глобальних проблем сучасності Сутність понять «інтеграція» та «глобалізація». Вплив глобалізаційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину. Глобальне громадянське суспільство: суть, складові та особливості становлення. Світова практика створення Національних фондів з підтримки інституційного розвитку громадянського суспільства та розвитку соціального партнерства. Проблеми розвитку громадянського суспільства за умов поглиблення євроінтеграційних процесів. Міграційні процеси: види та форми. **Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 208-224; 7]**	
	Разом:	**16**

Перелік оглядових лекцій для студентів *заочної* форми здобуття освіти

Номер лекції	Тема лекції	Кількість годин
1	Предмет і метод політичної економії. Економічні потреби та інтереси. Економічна система суспільства та закони її розвитку. Еволюція громадянського суспільства та етапи його формування. Відносини власності. Інститути громадянського суспільства, як форма організації і спільної діяльності громадян. Літ.: [1-7]	2
2	Форми організації суспільного виробництва. Гроші та грошові системи. Капітал і наймана праця. Ринок, його суть і функції. Конкуренція і монополія. Літ.: [1-7]	2
3	Сутність підприємства та підприємництва. Витрати виробництва та прибуток. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Підприємництво в аграрній сфері. Сутність та функції держави. Демократія. Суспільний вибір в умовах прямої та представницької демократії. Суспільне відтворення. Економічні цикли. Літ.: [1-7]	2
4	Розподіл національного доходу. Форми розподілу доходів. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання. Соціалізація громадянського суспільства. Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства. Суть і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин. Проблеми функціонування громадянського суспільства у світлі глобальних проблем сучасності Літ.: [1-7]	2
	Разом:	8

5.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів *денної* форми здобуття освіти

№ з/п	Теми практичних занять, їх зміст	Кількість год.
1	**Предмет і метод політичної економії. Економічні потреби та інтереси.** Становлення і основні етапи розвитку політичної економії як науки. Економічні категорії, закони і принципи. Система економічних законів. Функції політичної економії. Місце економічної теорії в системі конкретно-економічних наук. Економічні потреби суспільства, їх суть і структура. Економічний закон зростання потреб. Корисність продукту. Економічні інтереси, їх сутність та суб'єкти. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 7-15, 39-62; 7]	2
2	**Економічна система суспільства та закони її розвитку. Еволюція громадянського суспільства та етапи його формування.** Сутність та основні елементи економічної системи. Принципи класифікації економічних систем. Типи економічних систем. Закони розвитку економічної системи. Історія розвитку ідеї громадянського суспільства. Громадянське	2

	суспільство: сутність, структура, інститути Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 7-15, 39-62; 7]	
3	**Відносини власності. Громадянське суспільство і демократія.** Власність як економічна категорія. Теорії власності. Привласнення та відчуження. Форми, механізми, принципи, цілі, способи роздержавлення та приватизації. Етапи приватизації в України. Історичні засади демократичного врядування. Принципи демократії. Громадянське суспільство і держава як суб'єкти демократичного процесу. Роль громадських неурядових організацій у розвитку громадянського суспільства. Роль соціальних мереж у формуванні громадянського суспільства. Літ. : [1, с. 88-190], [4, с. 270-2831], [5, с. 35-41], [8, с. 310-331], [12, с. 355-368].	2
4	**Форми організації суспільного виробництва.** Основні форми суспільного виробництва. Види товарного виробництва. Товар і його властивості. Величина вартості товару і чинники впливу на неї. Теорія факторів виробництва і теорія граничної корисності. Альтернативні теорії вартості. Сутність закону вартості. Літ.: [1; 3; 4; 5; 6, с. 104-109; 7].	2
5	**Гроші та грошові системи.** Еволюція форм вартості і виникнення грошей. Грошовий обіг і його закони. Грошова система, її основні елементи та типи. Закон грошового обігу. Інфляція. Грошові реформи. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 126-137; 7].	2
6	**Капітал і наймана праця.** Капітал як економічна категорія. Теорії капіталу та їх сучасне трактування. Капітал і праця. Наймана праця. Закон додаткової вартості – основний мотив товарного виробництва. Літ. : [4, с. 147-300], [8, с. 156-170].	2
7	**Ринок, його суть і функції. Конкуренція і монополія.** Поняття, основні принципи та функції ринку. Критерії класифікації та структура ринків. Інфраструктура ринку та її елементи. Ринковий механізм та його функції. Конкуренція: суть, види і роль у ринковій економіці. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 143-171; 7].	2
8	**Сутність підприємства та підприємництва.** Суть, цілі та функції підприємства. Організаційні та правові форми підприємства та їх класифікація. Суб'єкти та об'єкти підприємництва. Види та функції підприємництва. Теорії та моделі підприємництва. Літ. : [3; 4; 5; 6, с. 178-191; 7].	2
9	**Витрати виробництва та прибуток.** Витрати виробництва, їх суть і класифікація. Економічна природа прибутку. Альтернативні теорії прибутку. Види прибутку та доходи підприємства. Ефективність підприємницької діяльності фірми. Літ. : [4, с. 155-225], [8, с. 195-220, с. 221-253].	2
10	**Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу**. **Підприємництво в аграрній сфері**. Природа і генезис торговельного капіталу. Витрати обігу. Торговельний прибуток і його норма. Генезис, природа і джерела позичкового капіталу. Позичковий процент. Норма позичкового проценту та його динаміка. Підприємницька діяльність в аграрному секторі: сутність, організаційно-правова форма та інші основні аспекти. Ціна землі. Взаємодія абсолютної, диференційної і монопольної рент. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 87-98; 7].	2
11	**Сутність та функції держави. Теорії суспільного вибору.** Походження, сутність та ознаки держави. Функції держави: поняття і класифікація. Форми здійснення функцій держави. Основи теорії суспільного вибору. Суспільний вибір в умовах прямої демократії. Суспільний вибір в умовах представницької демократії. Політична конкуренція та формування коаліційних урядів. Літ.: [1; 2, с. 52-103; 3-7].	2
12	**Суспільне відтворення. Економічні цикли.** Сутність і багатогранність процесу суспільного відтворення. Форми та методи	2

	обчислення суспільного продукту. Вартісна та натурально-речова форми суспільного продукту. Особливості відтворення в аграрному секторі економіки. Економічні цикли: сутність та види. Фази економічних циклів. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 87-98; 7].	
13	**Національний доход і його використання.** Національний доход: сутність, розподіл і перерозподіл. Споживання національного доходу. Нагромадження національного доходу. Літ.: [1; 2, с. 191-199; 3; 4; 5; 6, с. 87-98; 7].	2
14	**Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання. Соціалізація громадянського суспільства**. Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою. Соціалізація, соціальні інновації та соціальна взаємодія бізнесу й держави. Соціальна структура суспільства. Соціальна політика та її моделі. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність. Соціальне партнерство у вирішенні суспільних проблем. Літ. : [2, с. 458-483], [4, с. 247-269], [6], [7, с. 194-215].	2
15	**Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства** Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку громадянського суспільства. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства. Соціальне партнерство як чинник формування соціальної відповідальності. Літ. : [4, с. 284-297], [6], [8, с. 356 -371].	2
16	**Суть і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин.** Сучасна структура світового господарства. Закономірності розвитку світового ринку. Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства. Транснаціональні корпорації і розвиток міжнародних виробничих звязків. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 208-224; 7].	2
17	**Проблеми функціонування громадянського суспільства у світлі глобальних проблем сучасності** Сутність понять «інтеграція» та «глобалізація». Вплив глобалізаційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину. Глобальне громадянське суспільство: суть, складові та особливості становлення. Світова практика створення Національних фондів з підтримки інституційного розвитку громадянського суспільства та розвитку соціального партнерства. Проблеми розвитку громадянського суспільства за умов поглиблення євроінтеграційних процесів. Міграційні процеси: види та форми. Літ.: [3; 4; 5; 6, с. 208-224; 7].	2
	Разом:	**34**

Перелік практичних занять для студентів *заочної* форми навчання

№ з/п	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	Предмет і метод політичної економії та громадянського суспільства. Економічні потреби та інтереси. Економічна система суспільства та закони її розвитку. Еволюція громадянського суспільства та етапи його формування. Відносини власності. Інститути громадянського суспільства, як форма організації і спільної діяльності громадян. Форми організації суспільного виробництва. Гроші та грошові системи Літ.: [1-7]	2
2	Капітал і наймана праця. Ринок, його суть і функції. Конкуренція і монополія. Сутність підприємства та підприємництва. Витрати виробництва та прибуток. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Підприємництво в аграрній сфері. Сутність та функції держави. Демократія. Суспільний вибір в умовах прямої та представницької демократії. Суспільне відтворення. Економічні цикли. Літ.: [1-7]	2

3	Розподіл національного доходу. Форми розподілу доходів. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання. Соціалізація громадянського суспільства. Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства. Суть і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин. Проблеми функціонування громадянського суспільства у світлі глобальних проблем сучасності Літ.: [1-7]	2
	Разом:	6

5.3 Зміст самостійної (у т.ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів усіх форм здобуття освіти полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до практичних робіт, тестування з теоретичного матеріалу, підготовки до виконання контрольної роботи.

Обсяг самостійної роботи з дисципліни «Політична економія та громадянське суспільство» включає:

– опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
– самостійного опрацювання окремих тем та питань;
– опрацювання навчальної літератури при підготовці до практичного заняття;
– підготовка до поточного тестового контролю;
– підготовка до проведення контрольних заходів (написання контрольної роботи, тощо).

Зміст самостійної роботи студентів *денної* форми навчання

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 1. Підготовка до практичного заняття.	4
2	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 2. Підготовка до практичного заняття.	4
3	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 3. Підготовка до практичного заняття.	4
4	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 4. Підготовка до практичного заняття.	4
5	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 5. Підготовка до практичного заняття.	4
6	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 6. Підготовка до практичного заняття.	4
7	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 7. Підготовка до практичного заняття.	4
8	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 8. Підготовка до тестового контролю 1 (Т 1 – 8).	4
9	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 9. Підготовка до написання контрольної роботи 1 (Т 1-8).	4
10	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 9. Підготовка до практичного заняття.	4
11	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 10. Підготовка до практичного заняття.	4
12	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 11. Підготовка до практичного заняття.	4
13	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 12. Підготовка до практичного заняття.	4
14	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 13. Підготовка до практичного заняття.	4
15	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 14. Підготовка до практичного заняття.	4
16	Опрацювання лекційного матеріалу з теми. Підготовка до написання контрольної роботи (Т 9 – 16).	6
17	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 16. Підготовка до тестового контролю 2 (Т 9 – 16).	4
	Разом:	**70**

На самостійне опрацювання студентів виносяться визначені у методичних рекомендаціях до практичних занять та самостійної роботи питання з кожної теми. Керівництво самостійною роботою здійснюється викладачем згідно з розкладом консультацій у позаурочний час.

6 ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій та методів, зокрема, лекції проводяться в основному словесними методами та з використанням комп'ютерних інформаційних технологій, наочних методів (слайдів), пояснення, бесіди; практичні заняття – з використанням ситуацій вправ, дискусій і мають за мету – сприяти формуванню у студента системної

цілісної уяви про об’єктивне існування конкуренції, форми її прояву, закономірності розвитку економічних відносин та продуктивних сил.

7 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу;
- оцінювання контрольної роботи;
- оцінювання результатів роботи на практичних заняттях (розв'язування задач, участь у обговоренні ситуацій, самостійні роботи).

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контролю, який проводиться з усього матеріалу дисципліни за білетами, попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, не допускається до семестрового контролю, поки не виконає обсяг роботи, передбачений Робочою програмою. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов’язковим. За об’єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активно працювати на занятті, брати участь у дискусіях, інтерактивних вправах, вирішенні проблемних питань за допомогою кейс-методу).

Здобувачі вищої освіти зобов’язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов’язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять, тестування й виконання контрольної роботи.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без вірного цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах (https://study.ed-era.com/uk/courses/course/309), які сприяють формуванню компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми та/або виду робіт з програми навчальної дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ).

9 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем з кожного виду навчальної роботи (робота) і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього

виду роботи. При цьому кожна робота може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної кожному виду навчальної роботи.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених цією Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є іспит, може набрати до 60 балів (здобувач заочної форми – до 50 балів). Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю 9.9), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Таблиця 9.1 – Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів *денної* форми здобуття освіти у 1 семестрі

Аудиторна робота								**Контрольні заходи**				**Семестро-вий контроль**	**Разом**
Практичні заняття (мінімум – 8 контрольні точки)								Тестовий контроль:		Контрольна робота		Іспит	Сума балів
1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-17	Т*1-8	Т*9-16	Т* 1-8	Т 9-16		
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)													
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	24-40	
24-40								**6-10**		**6-10**		**24-40**	**60-100****

Примітка : **Т*** – тема навчальної дисципліни.

*** *За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці 9.8*.

Оцінювання результатів контрольної роботи

Контрольна робота передбачає виконання двох завдань – одне теоретичне і одне проблемне питання. Варіанти контрольних робіт та зміст завдань наведено в методичних рекомендаціях до виконання контрольної роботи. При оцінюванні контрольної роботи враховуються повнота відповіді на питання та якість її виконання. Кожен з цих показників оцінюються максимально: кожне завдання – 5 балами, загальна максимальна сума балів становить 10. Критерії оцінювання контрольної роботи наведені в табл. 9.2

Таблиця 9.2 – Розподіл балів між завданнями контрольної роботи здобувача вищої освіти (*денна форма* здобуття освіти)

Види завдань	**Для кожного окремого виду завдань**		
	Мінімальний (достатній) бал	**Потенційні позитивні бали* (середній бал)**	**Максимальний (високий) бал**
Теоретичне питання № 1	3	4	5
Проблемне питання № 1	3	4	5
Всього балів	6	8	10

Примітка. *** *Позитивний бал за контрольну роботу, відмінний від мінімального (6 балів) та максимального (10 балів), знаходиться в межах 8 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) контрольної роботи.*

Кожне завдання контрольної роботи здобувача вищої освіти оцінюється з використанням наведених у таблиці 9.5 критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (щодо визначення достатнього, середнього та високого рівня досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей).

Таблиця 9.3 – Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів *заочної* форми здобуття освіти

Аудиторна робота			Самостійна, індивідуальна робота				Семестровий контроль	Разом
Практичне заняття			Контрольна робота		Тестовий контроль		Іспит	Сума балів
1	2	3	Якість виконання	Захист роботи	Т1-7	Т8-16		
Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум-максимум)								
3-5	3-5	3-5	12-20	3-5	3-5	3-5	30-50	
9-15			**15-25**		**6-10**		**30-50**	**60-100**

Оцінювання якості виконання контрольної роботи студентами заочної форми здобуття освіти

Контрольна робота передбачає виконання чотирьох завдань – два теоретичних, одне проблемне питання та одне – практичне (рішення задачі). Варіанти контрольних робіт та зміст завдань наведено в методичних рекомендаціях до виконання контрольної роботи. При оцінюванні контрольної роботи враховуються повнота відповіді на питання; якість її виконання та захист. Кожен з цих показників оцінюються максимально: кожне з теоретичних та проблемних завдань – 5 балами, практичне завдання 5 балами, загальна максимальна сума балів становить 20. Критерії оцінювання контрольної роботи наведені в табл. 9.4

Таблиця 9.4 – Розподіл балів між завданнями контрольної роботи здобувача вищої освіти

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал	**Потенційні позитивні бали*** **(середній бал)**	**Максимальний (високий) бал**
Теоретичне питання № 1	3	4	5
Теоретичне питання № 2	3	4	5
Проблемне питання	3	4	5
Практичне завдання	3	4	5
Всього балів	12	16	20

Примітка. **Позитивний бал за контрольну роботу, відмінний від мінімального (12 балів) та максимального (20 балів), знаходиться в межах 13-19 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) контрольної роботи.*

Кожне завдання контрольної роботи здобувача вищої освіти оцінюється з використанням наведених у таблиці 9.5 критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (щодо визначення достатнього, середнього та високого рівня досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей).

Оцінювання результатів навчання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при проведенні інтерактивних вправ; результати самостійних робіт.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями (табл. 9.5)

Таблиця 9.5 – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань, вміє аналізувати помилки та виправляти їх. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві ***похибки***.

Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три ***несуттєві помилки***.
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і ***суттєві помилки*** у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з двох тестів, передбачених робочою програмою, складається із 20 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами тестування, складає 5.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 3 до 5 балів:

Таблиця 9.6 – Розподіл балів в залежності від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	1–11	12–14	15–17	18-20
Відсоток правильних відповідей	0-59	60-74	75-89	90-100
Кількість балів	-	3	4	5

На тестування відводиться 30 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Студент може також пройти тестування і в онлайн режимі у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами. Відповідно до цього в екзаменаційному білеті пропонується розкриття змісту теоретичних питань та тестових завдань.

Таблиця 9.7 – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів *денної* форми здобуття освіти

Види завдань	**Для кожного окремого виду завдань**		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	**Потенційні позитивні бали*** **(середній бал) (добре)**	**Максимальний (високий) бал (відмінно)**
Теоретичне питання № 1	8	12	15
Теоретичне питання № 2	8	12	15
Тестові завдання	8	9	10
Разом:	**24**		**40**

Примітка. **Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.*

Таблиця 9.8 – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів *заочної* форми здобуття освіти

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	**Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)**	**Максимальний (високий) бал (відмінно)**
Теоретичне питання № 1	8	12	15
Теоретичне питання № 2	8	12	15
Практичне завдання	14	16	20
Разом:	**30**		**50**

Примітка. **Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (30 балів) та максимального (50 балів), знаходиться в межах 31-49 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.*

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені у табл. 9.5.

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Таблиця 9.9 – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	**Рейтингова шкала балів**	**Інституційна шкала (опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни**	
		Залік	**Іспит/диференційований залік**
A	90-100	Зараховано	***Відмінно*/*Excellent*** – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		***Добре*/*Good*** – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		
D	66-72		***Задовільно*/*Satisfactory*** – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	***Незадовільно*/*Fail*** – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		***Незадовільно*/*Fail*** – Результати навчання відсутні

Семестровий іспит виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній здобувачем вищої освіти сумі балів відповідно до таблиці 9.8.

10 ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

1. Предмет та функції політекономії.
2. Методи пізнання економічних явищ та процесів.
3. Економічні закони та категорії.
4. Продуктивних сили і виробничі відносини.
5. Економічні потреби та інтереси суспільства, їх суть та структура.
6. Історичні етапи становлення та розвиток політичної економії.
7. Формаційний та цивілізаційний підходи до періодизації суспільного розвитку.
8. Економічна система суспільства: сутність, цілі та основні структурні елементи.
9. Типи економічних систем.
10. Сутність відносин власності та їх місце в системі виробничих відносин.

11. Суб’єкти та об’єкти власності.
12. Типи, форми власності та їх еволюція.
13. Соціалізація, соціальні інновації та соціальна взаємодія бізнесу й держави.
14. Соціальна структура суспільства.
15. Соціальна політика та її моделі.
16. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність.
17. Соціальне партнерство у вирішенні суспільних проблем.
18. Механізм приватизації: суть, принципи, види і методи здійснення.
19. Сутність і структура суспільного виробництва. Матеріальне і нематеріальне виробництво.
20. Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне виробництво.
21. Товар та його властивості. Двоїстий характер праці, втіленої в товарі.
22. Величина вартості товару. Закон вартості та його функції. Альтернативні теорії вартості.
23. Еволюція форм вартості та виникнення грошей.
24. Сутність та функції грошей. Грошовий обіг. Суть, закону грошового обігу.
25. Інфляція: суть, причини та соціально – економічні наслідки.
26. Капітал, як економічна категорія. Постійний та змінний капітал.
27. Перетворення грошей на капітал. Загальна формула капіталу.
28. Основний і оборотний капітал. Оборот капіталу.
29. Фізичне і моральне зношування основного капіталу. Амортизація.
30. Робоча сила як товар.
31. Механізм створення додаткової вартості. Норма та маса додаткової вартості.
32. Заробітна плата, суть, форми і системи. Функції заробітної плати.
33. Номінальні і реальна заробітна плата. Мінімальна заробітна плата.
34. Ринок як економічна категорія. Суб’єкти та об’єкти ринкової економіки.
35. Функції та структура ринку.
36. Інфраструктура ринку та характеристика її складових.
37. Ринковий механізм та його основні елементи.
38. Сутність і форми конкуренції.
39. Закон конкуренції і його функції.
40. Сутність монополії і монополізму, їх соціально – економічні наслідки.
41. Форми монополій.
42. Витрати виробництва, їх суть та види.
43. Собівартість її структура і значення.
44. Сутність прибутку та його види.
45. Норма прибутку. Рентабельність.
46. Підприємство: суть, форми і види.
47. Капітал підприємства.
48. Кругообіг та обіг капіталу.
49. Підприємництво: суть, види та функції.
50. Суть акціонерного капіталу. Акціонерне товариство.
51. Акції: суть, функції та види. Контрольний пакет акцій.
52. Аграрні відносини: зміст, сутність та особливості.
53. Земельна рента її суть та причини виникнення. Види земельної ренти. Ціна землі.
54. Агропромислова інтеграція і АПК.
55. Сутність, види та джерела формування доходів.
56. Розподіл та перерозподіл доходів.
57. Сімейні доходи, їх структура та використання.
58. Заробітна плата як економічна категорія. Форми організації оплати праці.
59. Зайнятість: соціально – економічний зміст та форми прояву.
60. Безробіття: суть, причини та види.
61. Суть суспільного відтворення.
62. Форми суспільного відтворення та їх види.
63. Суть та структура суспільного продукту. Загальні та кінцеві результати суспільного виробництва.
64. Національне багатство та його структура.
65. Економічна та соціальна ефективність; Показники економічної ефективності.
66. Сутність економічного циклу, та його фази.

67. Види економічних циклів.
68. Шляхи виходу з кризи.
69. Структурні кризи.
70. Суть, структурні елементи фінансово – господарського механізму.
71. Суть фінансів та структура фінансової системи.
72. Державний бюджет, як основна ланка фінансової системи.
73. Суть, причини та види податків.
74. Кредитна система суспільства.
75. Банківська система та її елементи.
76. Суть та види цін. Методи ціноутворення.
77. Держава в ринкові економіці та її функції.
78. Форми державного регулювання економіки.
79. Основні методи державного регулювання.
80. Функції державного регулювання.
81. Держава: поняття, причини виникнення, ознаки.
82. Функції держави.
83. Форми державного управління.
84. Стосунки між державою та громадянами.
85. Основні моделі та альтернативні теорії походження держави.
86. Основні методи державного регулювання економіки України.
87. Сутність, ознаки громадянського суспільства та основні тенденції його розвитку.
88. Структура громадянського суспільства.
89. Функції громадянського суспільства.
90. Історична еволюція громадянського суспільства та генезис уявлень про нього.

11 НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальний процес з дисципліни «Політична економія та громадянське суспільство» в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою. Зокрема, викладачами кафедри підготовлені і видані такі роботи:

1. Гарват О. А. Політична економія та громадянське суспільство : конспект лекцій для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Хмельницький: ХНУ, 2023. – 45 с. (електронний варіант).

12 МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проєктор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальновживаних програм і операційних систем.

13 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гавриленко І.М. Громадянське суспільство - Львів: Новий світ - 2021, 714 с.
2. Демократія: від теорії до практики: підручник курсу / за ред. Грір Берроуз. Київ: ТОВ «Гнозіс», 2018. 279 с.
3. Економічна теорія: підручник. / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова, Т.С. Ожелевська, Л.В. Лебедева; за заг.ред. В.Д. Лагутіна. К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2020. с. 637.
4. Економічна теорія. Політекономія / В. Семененко, Д. Коваленко, В. Бугас, О. Семененко. К.: Центр учбової літератури, 2019. 428 с.
5. Пасемко Г. П. Політична економія: навч. посібник. Харків : ХНАУ, 2020. 415 с.
6. Політична економія. навч. посібник / За ред.. д.е.н., проф, Г. І. Башняніна, к.е.н., доц. Є.С.Шевчук. 5-вид., стереотипне. Львів: Новий світ, 2021. 480 с.
7. Політична економія : навч. посібник / Ж.В. Дерій, О.В. Мініна, Н.Т. Шадура-Никипорець. 2-е вид. випр. і доп. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2025. 294 с.
8. Орехівський Г.А. Політекономія. навч. посібник. 3-тє вид. К. Каравела, 2023. 440 с.

Додаткова

1. Бабін Б. В., Ковбан А. В. Права людини та громадянське суспільство : навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. Одеса : Фенікс, 2014. 320 с.
2. Берроуз Грір, Кобахідзе Гіо, Тимченко Світлана, Кальник Каріна. Демократія: від теорії до практики. Путівник для викладачів. Київ : ТОВ «Гнозіс», 2018. 348 с.
3. Гарват О. А. Розвиток лідерського потенціалу самозайнятих осіб. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences. 2026, No 2. С. 147-153. https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/2727/2801 https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-352-1
4. Гарват О. А. Інноваційні аспекти нарощування ринкового потенціалу підприємств малого і середнього бізнесу. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences. 2026, No 1. С. 102-107. URL: https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/2630/2689
5. Гарват О. А. Стратегія формування ресурсного потенціалу як основа конкурентоспроможності підприємства. Modern engineering and innovative technologies, 2026. Випуск № 43. Ч. 3. С.15-29. https://www.moderntechno.de/index.php/meit/issue/view/meit43-03/meit43-03
6. Гарват О. А., Коваль А. В. Управління виробничо-господарською діяльністю підприємства: від теорії до практики. International periodic scientific journal ScientificWorldJournal, 2025. Issue № 34, Part 3, 144-158. DOI: 10.30888/2663-5712.2025-34-03-079 https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/issue/view/swj34-03/swj34-03
7. Harvat O. Analysis of the effectiveness of economic and investment activity in Ukraine. International periodic scientific journal ScientificWorldJournal, Issue № 19, May 2023. URL: https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/issue/archive
8. Економічна теорія : підручник / В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В. Д. Лагутіна. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
9. Ємець О. І., Репела Н. П., Татунчак Я. І. Політична економія : навч. посібник / за науковою ред. к.е.н., доц. О. І. Ємець. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М. м. Івано-Франківськ. 2017. 328 с.
10. Краснопольська Т. М. Взаємодія громадянського суспільства та правової держави : навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2015. 104 с.
11. Літвінов О. В., Літвінова Н. М. Громадянська освіта : посібник. Дніпро : ТАМАРИСК, 2017. 100 с.
12. Макаренко П. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Кончаковський Є. О. Політична економія : навч. посібник. Полтава : РВВ ПДАА, 2013. 295 с.
13. Практикум з навчальної дисципліни «Політична економія» для студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / уклад. І. Ф. Лісна, Т. С. Черкашина, Т. Є. Калашник, Т. В. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 154 с.
14. Політична економія : навч. посібник / за ред. Г. І. Башнянин, Є. С. Шевчук. Львів : Магнолія, 2018. 312 с.
15. Рибалка В. В. Соціально-педагогічне і психологічне забезпечення розвитку дієвого громадянського суспільства і особистості громадянина : посібник. Київ : ТАЛКОМ, 2018. 226 с.
16. Яблонський В. М., Балакірєва О. М., Бєльська Т. В. Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів. Київ : НІСД, 2016. 72 с.

14 ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Модульне середовище. URL: https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=8354
2. Електронна бібліотека університету.URL: : http://lib.khmnu.edu.ua/asp/php_f/p1age_lib.php
3. Репозитарій ХНУ. URL: https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/6